

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
16-167 / 11
Београд

АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН

дел.бр. 1718
датум: 16. 3. 2011.

На основу члана 138. став 1. Устава Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 98/06), односно чл. 31. ст. 2. Закона о Заштитнику грађана („Сл. гласник РС“, бр. 79/05 и 54/07), и чланова 33. и 35. Покрајинске скупштинске одлуке о Покрајинском омбудсману (“Службени лист АПВ“, број 23/02, 5/04, 16/05 и 18/09), као и на основу чињеница и података прикупљених истраживањем о службеној употреби језика и писама националних мањина у Србији, Заштитник грађана и Покрајински омбудсман

УТВРЂУЈУ

У раду матичних служби постоје пропусти јер:

Грађани нису на погодан и ефикасан начин поучени о праву на упис личног имена у матичне књиге према језику и правопису националне мањине, што је основ за издавање извода из матичне књиге рођених у коме је лично име уписано према језику и правопису националне мањине којој припада и остваривање права на упис презимена и имена према свом језику и писму у све јавне исправе .

Не постоје обавештење о томе на који начин припадници националне мањине могу да остваре право уписа личног имена на језику и правопису националне мањине којој припадају.

Матичари у непосредној комуникацији пропуштају да обавештавају и упућују грађане, припаднике националне мањине на поступак остваривања права на упис личног имена у матичне књиге на језику и правопису националне мањине, а посебно у случајевима када је лично име у матичне књиге уписано само на српском језику, ћириличким или латиничним писмом.

С обзиром на утврђено, Заштитник грађана и Покрајински омбудсман упућују Министарству за државну управу и локалну самоуправу

ПРЕПОРУКУ

Министарство за државну управу и локалну самоуправу сачиниће обавештење које садржи једнообразне и потребне информације о начину остваривања права припадника националних мањина на упис презимена и имена у јавне исправе према језику и писму националне мањине, нарочито у случајевима када је лично име у матичне књиге уписани само на српском језику било на ћириличком, било на латиничном писму. Наведено обавештење Министарство ће доставити свим матичним службама ради истицања на огласним таблама и чињења доступним грађанима.

Потребно је да Министарство предузме мере неопходне за потпуно и правилно извршавање обавезе свих матичара да у непосредној комуникацији обавештавају и упућују грађане, припаднике националних мањина на поступак остваривања права на упис личног имена у матичне књиге на језику и правопису националне мањине, односно праву на добијање извода из матичних књига у којима је лично име уписано на језику и правопису националне мањине којој грађанин припада.

Министарство ће, у сарадњи са другим надлежним органима који издају личне исправе, обезбедити да у свим матичним службама буду истакнута и обавештења тих органа о праву припадника националних мањина на упис података у јавне исправе на језику и писму националне мањине и начинима како се та права остварују.

У матичним службама, које се налазе на подручјима у којима је у службеној употреби и језик и писмо националне мањине, ово обавештење треба да буде истакнуто и на језику националне мањине.

Министарство за државну управу и локалну самоуправу обавестиће Заштитника грађана и Покрајинског омбудсмана у року од 60 дана од дана пријема ове препоруке, о предузетим мерама и поступању.

РАЗЛОЗИ

Заштитнику грађана су се више пута обраћали грађани, припадници националних мањина указујући на немогућност остваривања права на упис података о презимену и имену у личне исправе према језику и писму националне мањине којој припадају.

Тим поводом Заштитник грађана се обратио Министарству унутрашњих послова, са захтевом да доставе изјашњење о томе да ли су у свим полицијским управама и станицама на територији Републике Србије, обезбеђени неопходни услови и техничке претпоставке за остваривање права грађана на упис личног имена према језику и писму припадника националне мањине.

У одговору Министарство унутрашњих послова је потврдило да је у апликацији кроз коју се врши електронски пријем захтева за издавање личних карата технички омогућен избор 10 језика и писама и то: албанског, бугарског, мађарског, словачког, румунског, русинског, турског, хрватског и чешког.

Међутим, грађани који су поднели притужбе указали су Заштитнику грађана да су захтеви за упис личног имена у лична документа према језику и писму националне мањине којој припадају одбијени из разлога што у изводу из матичне књиге рођених лично име није уписано и на језику и правопису националне мањине којој припадају.

Припадници националних мањина су, такође указали да у матичним службама не постоји обавештење о праву и начину уписа личног имена у матичне књиге рођених према језику и правопису мањине којој припадају, као и да нису у непосредној комуникацији са матичарем поучени о томе на који начин могу остварити право на упис личног имена у матичне књиге на свом језику и правопису а посебно када је у матичне књиге лично име уписано само на српском језику, ћириличким писмом.

Тим поводом Заштитник грађана је посетио више јединица локалне самоуправе у Србији и утврдио да у матичним службама није истакнуто обавештење о праву припадника националне мањине на упис личног имена у матичне књиге рођених према језику и правопису националне мањине. Такође, је утврђено да матичне службе не пружају припадницима националне мањине неопходне информације о начину остваривања права на упис личног имена према свом језику и правопису када је у матичне књиге лично име уписано на српском језику, ћириличким писмом. Приликом издавања извода из матичне књиге рођених припадници националне мањине се не обавештавају да уколико желе да остваре право на упис личног имена у изворном облику у личну карту, неопходно је да Министарству унутрашњих послова доставе извод из матичне књиге рођених и уверење о држављанству у којима је лично име уписано и у изворном облику, као и да изричито захтевају да се у образац личне карте упише лично име у изворном облику.

Необавештеност о својим правима и начину остваривања истих има за последицу да припадници националне мањине не остварују своја Уставом и законима гарантована права да на свом језику користе своје име и презиме. У прилог томе говоре и сазнања до којих је дошао Заштитник грађана и током истраживања о службеној употреби језика и писама националних мањина, које је спровео 2009/2010. године. Наиме, у општинама Пријепоље и Прибој, у којима у значајном броју живе припадници бошњачке националне мањине, чији је језик босански а писмо латиница, упис личног имена у матичне књиге врши се само на српском језику и ћирилици. У општинама Кучево и Бор, у којима живе припадници влашке националне мањине, лична имена су се у матичне књиге уписивала само на српском језику и ћирилици, иако је у тренутку када је истраживање обављено на снази била одлука да је језик припадника влашке мањине у Србији румунски, а писмо латиница.

У општини Босилеград, у којој око 70% укупног становништва општине чине припадници бугарске националне мањине, уписи личног имена у матичне књиге венчаних и умрлих се уписују на српском језику и ћирилици. Упис новорођених припадника бугарске националне мањине из Босилеграда врши се у Сурдулици или Врању, на српском језику, ћириличким писмом, а лична имена припадника бугарске националне мањине нису уписана према традицији тог језика у женском облику са суфиксом -а или -ска.

Закон о матичним књигама („Сл. гласник РС“, бр. 20/09) прописује у члану 17. став 1. да припадници националне мањине имају право на упис личног имена према свом језику и правопису, што не искључује паралелан упис личног имена и на српском језику, ћириличким писмом. Одредбом члана 85. истог закона предвиђено је да надзор над спровођењем одредби закона врши Министарство за државну управу и локалну самоуправу.

Закон о заштити права и слобода националних мањина („Сл. лист СРЈ“, бр. 11/02, "Сл. лист СЦГ", бр. 1/03 - Уставна повеља и "Сл. гласник РС", бр. 72/09 - др. закон) у члану 9. прописује да припадници националних мањина имају право на слободан избор и коришћење личног имена и имена своје деце, као и на уписивање овог личног имена у све јавне исправе, службене евиденције и збирке личних података према језику и правопису припадника

националне мањине. Ово право не искључује и паралелан упис имена и по српском правопису и писму.

Истим законом у члану 11. став 4. прописано да службена употреба језика и писама националних мањина подразумева издавање јавних исправа и вођење службених евиденција и збирки личних података на језицима националних мањина и прихватање тих исправа на тим језицима као пуноважних.

Закон о личној карти („Сл. гласник РС“, бр. 62/06) у члану 9. став 3. прописује да се подаци о презимену и имену уписују у образац личне карте у изворном облику, како су уписани у изводу из матичне књиге рођених, при чему се ови подаци код припадника националних мањина паралелно уписују и по српском правопису и писму.

Право на издавање јавних исправа и на језику националне мањине регулише члан 18. Закона о службеној употреби језика и писама (Сл. гласник РС“, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94 и 101/05 -др. закон и 30/10).

Право на лично име једно је од кључних права јер је срж персоналне идентификације, изградње и очувања личног идентитета. У том смислу је од великог значаја ефикасно и правилно остваривање права на упис личног имена у личну карту, као основни идентификациони документ у Републици Србији. Да би припадник националне мањине остварио право на упис личног имена у изворном облику у личну карту, неопходно је да достави извод из матичне књиге рођених и уверење о држављанству у којима је лично име уписано и у изворном облику, као и да изричито захтева да му се у образац личне карте упише лично име у изворном облику. Стога упис личног имена у изворном облику у матичне књиге, пре свега рођених, представља основ за остварење права на упис личног имена у личну карту, као и у друге јавне исправе и службене евиденције.

Непостојање обавештења у матичним службама јединица локалне самоуправе о праву припадника националних мањина на упис личног имена у матичне књиге према језику и правопису припадника националне мањине и праву на добијање извода из матичних књига и уверења у којима су подаци о имену и презимену уписани на језику и правопису националне мањине, као ни обавештења о томе на који начин припадници националних мањина могу да остваре ова права доводи до **повреде права припадника националних мањина која се састоји у онемогућавању уписа личног имена према језику и правопису припадника националне мањине, односно права на добијање извода из матичних књига и уверења на основу података садржаних у изворнику матичне књиге.** Све наведено има за последицу то да грађани, упркос томе што су пред надлежним државним органом истакли захтев за упис личног имена у јавну исправу на језику националне мањине којој припадају и његовом писму и правопису, то право не могу да остваре јер им је у матичним књигама упис личног имена извршен само на српском језику било на ћириличком, било на латиничком писму, односно јер су у матичним службама јединице локалне самоуправе добили извод и уверење у којем је упис извршен само на српском језику било на ћириличком, било на латиничком писму.

У складу са начелима добре управе, обавеза органа управе је да одговори на захтеве грађана, водећи рачуна да их правилно и потпуно информира о њиховим правима и обавезама, на начин који омогућава да грађани и остваре загарантована права. Сваки од надлежних органа мора имати у виду да је у обавези да поступа искључиво по закону, да стручно и ефикасно одговара на захтеве грађана, да буде окренут потребама грађана и

њиховом испуњавању, отворен и лако доступан грађанима према којима поступа са уважавањем и пажњом, као и да им не наноси штету већ да омогућава остваривање и заштиту њихових права у највећој могућој мери, чувајући истовремено и јавни интерес. Пружање информација о правним радњама које грађани треба да предузму у циљу остваривања својих права и интереса је дужност органа управе и јавних службеника у складу са члана 79. Закона о државној управи, начелима добре управе и Правилем 22. тачка 2. Кодекса добре управе, чији је предлог Заштитник грађана упутио Скупштини на усвајање.

Како наведени пропусти могу имати за последицу повреду права грађана, Заштитник грађана и Покрајински омбудсман упућују препоруку у циљу остваривања и унапређења права грађана припадника националних мањина, имајући у виду сврху закона и значај остваривања права уписа личних података на језику и писму националних мањина за очување личног и националног идентитета, као и унапређења рада Министарства.

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН

Саша Јанковић

Анико Мушкиња Хајнрих